

A Főigazgató beszámolója a 2004. évről

Összefoglaló értékelés

Az ARTISJUS 2004. éve egészében sikeres volt a 13%-kal növekvő tagság és képviselt több mint 80 külföldi közös jogkezelő szervezet tagsága számára. Szerzői-zenemű kiadói vezetősége általában havonta ülészeve meghatározta a működés fő irányait és az egyes stratégiai teendőket. Így döntött az európai uniós tagságból folyó teendőkről, az ARTISJUS díjszabásokról és a jogdíjfelosztás szabályzatáról, a már nem védett művek átdolgozásáról, az ARTISJUS és az ARTISJUS Zenei Alapítvány szerzői munkabizottságai összetételéről, a tagsági szabályzat módosításáról, a tagfelvételekről, az ARTISJUS szerzői díjairól, valamint a főigazgatói éves beszámoló elfogadásáról. A Vezetőség előkészítése és a Felügyelő Bizottság döntése alapján a Választmány jóváhagyta az üzleti tervet (benne a kezelési költségek mértékét), a Vezetőség éves beszámolóját, a számszaki beszámolót (pénzügyi mérleget), és a Szervezeti és Működési Szabályzat ebben az évben elsősorban jogszabályváltozások miatt szükségessé vált módosításait. A Felügyelő Bizottság az említetteken kívül tagsági viszony fellebbezési ügyében is eljár.

Az Egyesület belföldi jogdíj bevétele 16 %-kal haladta meg az előző évit - ezt a 7 %-os infláció tükrében kell értékelni. A zenei jogdíjbevétele 19 %-os növekedést mutatott. Figyelembe kell venni azt is, hogy 2004-re a díjszabásainkat átlagosan csak 5–6 %-kal tudtuk emelni (a még mindig viszonylag alacsony díjmértékű „kábeltelevíziós” felhasználásnál ez 8 %-volt, míg a vendéglátóipar és az üres kazetta jogdíj egyes díjtételeinél valamint a műsoros hanghordozóknál egyáltalán nem volt emelés). Emelkedett az általunk beszédett előadóművészi és hangfelvétel előállítói nyilvános előadási jogdíj mértéke is. Külföldről 17%-kal kevesebb jogdíj érkezett az előző évinél.

A bel- és külföldi jogosultaknak (ideértve a felosztásra a többi magyar közös jogkezelő szervezetnek átutalt részeket is) felosztott és kifizetett összes jogdíjak mértéke egészében még a 16%-os bevételi növekedést meghaladóan is emelkedett. Ez a növekedés a sugárzási jogdíjaknál például 46,3 %-volt, ami korábbi jogdíj követelések beérkezésének is betudható.

Az ARTISJUS működési költségei a zenei bevétel növekedés mértékével azonosan – 19 %-kal – nőttek. Ezen belül a számítástechnikai beruházási költségek 26%-kal, a személyi kiadások 7 %-kal emelkedtek. A működési költségek új eleme volt például a bírósági eljárási illeték.

2004.-ben életbe léptek azok a közös jogkezelést érintő változások, amelyeket az Szt. az európai uniós csatlakozás miatt 2003-ban a jogdíj bevételeket illetően bevezetett (az ún. üres kazetta jogdíjban és a kábeltelevíziós jogdíjban a zenei jogosultak részesedési arányának csökkenése, a reprográfiai jogdíjban való részesedés megszűnése). Május elsejétől ugyancsak megszűnt közös jogkezelői képviseleti jogunk az internetes on-line irodalmi felhasználásokra. A jogdíj bevételek bővülése szerencsére végeredményben elfedte ezeket a negatív hatásokat.

Az említett és egyéb további jogszabályváltozások – például az a lehetőség, hogy a jogosultak a közös jogkezelésből egyes esetkörökben kiléphetnek -, valamint a nemzetközi technikai együttműködés követelményeinek ismétlődő változásai is hozzájárultak számítástechnikai beruházásunk elhúzódsához.

Az év során jogdíj követelések érvényesítésében három nagy sikert könyvelhettünk el: a Magyar Televízió megfizette sokéves jogdíj tartozásait, a Legfelsőbb Bíróság megerősítette, hogy az ún. „data

CD” üres hang- és képhordozók után is járnak a jogdíjak, megkezdte működését az általunk jogosított első „fizetős” internetes zenei letöltős szolgáltatás (Origo Play – Axelero). Ugyanakkor a mobiltelefonos zenei csengőhangok tartalom szolgáltatói - kihasználva az internetes szolgáltatók nemzetközi jogi alapon történt jogszabályi felelősség korlátozását – továbbra is a fenntartották sőt, tovább építették a jogdíj fizetés elkerülését célzó üzleti megoldásaikat. Ellenőrztük a ténylegesen anonimitást biztosító távközlési szabályok miatt is – az közvetítő szolgáltatók közreműködése hiányában gyakorlatilag lehetetlenné vált.

Az év egyik fontos eredménye a hologramos azonosító matricák bevezetése volt a hangfelvételekre. Ez annak egyik példája, hogy a „kalóz” felhasználók elleni küzdelem egyre több költséggel jár. A másik példa az elsősorban a jogosítatlan felhasználások elleni küzdelemre a Szövetség a Szerzői Jogokért Egyesület létrehozása, amelyet 2004-ben a többi közös jogkezelő szervezettel együtt több tíz milliós éves költségvetéssel alapítottunk.

Az Európai Unióhoz való csatlakozás a mi nemzetközi kapcsolatainkban is jelentős változások kezdetét jelezte. Az ARTISJUS is tagja lett az EU közös jogkezelői EU lobbizervezetének, a GESAC-nak. Az ARTISJUS főigazgatóját a közös jogkezelő szervezetek világszervezete, a CISAC legszűkebb vezető testülete tagjává választották. Vezetőségünk tagja, Fábri Péter továbbra is elnökölte a CISAC-ban az írók és audiovizuális szerzők Szerzői Tanácsát. Az ARTISJUS állandó ügyvédjét, dr. Faludi Gábort meghívták az EU Belső Piaci Igazgatósága által megszervezett ún. Legfelsőbb Szintű Szerzői Jogi Tanácsadó Testületbe. A magyar zenei repertoár szabványos nemzetközi műazonosító kóddal (ISWC) ellátott része bekerült a ma legfontosabb, elektronikusan elérhető nemzetközi műadatbázisába, az ún. WID-be.

Kapcsolat a zene használóival. A jogdíjkövetelések érvényesítése.

A zenét használó vállalkozókkal, érdekképviseletekkel való kapcsolataink elsőrendű tárgya - az engedélykérés, a jogdíjfizetés mellett – az éves díjszabásaink előkészítése, észrevételezése, az alkalmazás körüli viták rendezése. A kábeltelevíziós díjszabást például – a négy érintett belföldi közös jogkezelőn és a külföldi közszolgálati és német kereskedelmi televíziók képviselőjén kívül – a két nagy kábeltelevíziós szövetséggel és az ORTT-vel kell egyeztetni. Ilyen tárgyalásokat minden felhasználói körrel folytattunk, de a kábeltelevíziós zenehasználói területen rendszeres a részvételünk az éves közgyűléseken is. Az ORTT-vel 2004-ben adatcserére, tájékoztatásra vonatkozó együttműködési megállapodást kötöttünk. Szerződésünk a Mozisok Országos Szervezetével, a Helyi Rádiók Országos Egyesületével valamint a Helyi Televíziók Országos Egyesületével az együttműködés mellett a díjszabásunk alkalmazására is vonatkozott. A hangfelvétel ipar szereplőivel napi kapcsolatban vagyunk. Az év első felében részletes, a felügyelő szervünknek is megküldött választ adtunk az egyik vendéglátó ipari érdekképviseleti szerv által küldött, elvi tévedéseket is tartalmazó levélre és hasonlóképpen részletes tájékoztatást adtunk a Gazdasági Minisztérium köztisztviselőjének is a közös jogkezelés és a vendéglátó ipari díjszabás tárgyában. Mindkét anyag kaput nyitott volna a 2005-ös jogdíj közleményünk megbeszélésére, de válasz egyikre sem érkezett.

A felhasználók kötelezettsége az elhangzott, sugárzott, kiadott művekre vonatkozó adatok közlése is. A papíron való adatközlés mennyisége, minősége évek óta nem javul, s ez a jogdíj felosztás pontossága szempontjából különösen zavaró a vendéglátó ipari élő zenénél (évente mintegy 1700 műsorjelentés érkezik hozzánk). Növekszik viszont a jól feldolgozható elektronikus adatszolgáltatás

köre: ma 18 hangfelvétel kiadótól, 12 rádióállomástól és ugyancsak mintegy 100 internetes tartalomszolgáltatótól kapunk jól feldolgozható elektronikus adatokat a felvételekről, műsorokról.

A nyilvános előadások jogdíja tárgyában 2004-re három külön díjszabást jelentettünk meg:

- a vendéglátó felhasználásokra és a szállodák, szálláshelyek felhasználásaira,
- az egyéb, nem koncertszerű nyilvános előadásokra, valamint
- az előadások szervezőinek tevékenységére.

Ezekről a területekről – sorrendben – a bevétel 69,4, 21,7 illetve 8.9 %-a folyt be.

Mintegy 58.000 zenehasználó kereskedelmi egységet tartunk nyilván, s ezek közül 2004-ben körülbelül 34.000 volt aktív, zenét használó. A nyilvános előadások összes jogdíj bevétele az előző évhez képest 13 %-kal emelkedett. Ha nem lesz gazdasági fellendülés, nem nő tovább a vendéglátó ipari vásárlóerő, tartani kell attól, hogy ezen a területen megközelítettük a potenciális jogdíjbevételei határt. A növekedési tartalékok a fizetési hajlandóság, a kinnlevőségek behajtása és egyáltalán az ellenőrzés hatékonysága erősítésében javításában lehetnek. Jellemző, hogy a vendéglátóhelyeknek csak 1 %-a kér maga engedélyt a zenehasználatra és fizet önként. Igaz, hogy az ARTISJUS első vagy második felszólítására azután teljesítenek a felhasználók, de a beszedett jogdíj mintegy egy negyede még további, költséges bírósági eljárásokat igényel (fizetési meghagyás, per, végrehajtás). Évente mintegy 16.000 fizetési meghagyás kibocsátását kérjük a bíróságoktól s évről évre, mintegy ezer perünk van folyamatban.. A pereket szinte kivétel nélkül megnyerjük.

A nyilvános előadási jogdíjakon belül csökkent a komolyzenei és változatlan a vendéglátó ipari élőzenei jogdíj mennyisége. A növekedés az áruházak, üzletek gépzenei felhasználásánál a legjelentősebb (20,86 %). Ezt a területet egyébként a kereskedelem koncentrációja egyszerűbben ellenőrizhetővé tette. A könnyűzenei koncertek és egyéb színpadszerű nyilvános előadások miatti jogdíj bevétel 19,1 %-kal növekedett. A legnagyobb koncertrendező partnereink: Multimedia Concerts Kft., Sziget Kft. és Showtime Kft.

Továbbra is változnak, fejlődnek a zene nyilvános előadásának módjai, területei. Ezt nekünk is követnünk kell. Így például bevételeinkben először jelentkezett a mélygarázsokban, parkolóokban és parkolóházakban való zenélés (23 millió Ft).

A zenei és irodalmi művek rádió- és televízió sugárzása tárgyában több mint 300 magyar rádióval, televízióval állunk napi kapcsolatban. A zenei sugárzási jogdíj bevétel most kiemelkedően, összesen 44 %-kal nőtt. Ennek a növekedésnek a legnagyobb részét a Magyar Televízió jelentős adósságainak befizetése, mint egyszeri hatás okozta. Ugyancsak kiemelkedően nőtt a külföldről műholdon kódoltan érkező műsorok miatti jogdíj bevétel, de ennek a sugárzási módnak a terjedése valószínűleg tartós irányzat lesz. Az irodalmi sugárzási jogdíj megkétszereződése is – sajnos - csak a Magyar Televízió többéves tartozásainak megfizetésére vezethető vissza. A jogdíjfajtán belüli arányok: televízió 72%, rádió 17 %, külföldről jövő kódolt televízióadás 11 %.

A televíziók közül a Magyar Televízió, a Duna Televízió, a TV2 és az RTL Klub a legfontosabb partnereink, valamennyivel igen korrekt üzleti kapcsolatban állunk. Az utóbbi két kereskedelmi televízióval 2004-ben 2007-ig meghosszabbítottuk a sugárzási szerződésünket.

A rádió jogdíj bevétel összességében 30 %-kal emelkedett 2003-hoz képest. A Magyar Rádióval, amelynek Bartók adója különösen fontos a magyar komolyzene szempontjából, továbbra is igen jó a szerződéses, elszámolási és adatcsere kapcsolatunk. Emellett a jogdíjak szempontjából legfontosabb partnereink a Sláger Rádió és a Danubius Rádió. 2004-ben a rádiók átlagosan 23%-ban sugároztak magyar és 77 %-ban külföldi műveket.

A kábeltelevíziós jogdíjakat mintegy négyszáz kábeltelevíziós hálózattól és – a magyar közszolgálati adások továbbközvetítése miatt – az ORTT-től szedjük be. Az e címen az ARTISJUS-hoz a szerzőknek és a szomszédos jogi jogosultak javára befizetett összeg 25 %-kal több mint az előző évben. Ebben döntő súlya van az EMKT szolgáltató jelentős elmaradása megfizetésének, így növekedési irányzatról sajnos nem beszélhetünk.

A legnagyobb hálózatok az UPC és a MATÁV. Ezek mellett igen fontos partnereink a hálózatok mintegy 80 %-át átfogó két országos kábeltelevíziós szövetség. A jogdíjfizetés országosan szinte teljesen jogkövető rendjét a velük kötött keretszerződés biztosítja.

Az internetes rádiók és televíziók, az un. webcasting és simulcasting szolgáltatók tevékenysége - ezek olyan internetes felhasználások, amelyek jogilag a sugározáshoz hasonlítanak - egyelőre jelentéktelen jogdíj bevételt hoznak. Mintegy húsz önálló internetes rádióval vagyis webcasting szolgáltatóval van jogosító szerződésünk, de ezek szinte mindegyike „non profit” szervezet.

A Magyarországon jogszerűen terjesztett hangfelvételek túlnyomó részét az ARTISJUS jogosítja. Napi kapcsolatban állunk a mintegy húsz nagyobb, rendszeresen kiadó vállalkozással és az évente több mint száz alkalmi hangfelvétel kiadóval. A jogdíj bevétel az új, nagyobb kapacitású audiovizuális hordozók térnyerése dacára 6 %-kal kevesebb, mint az előző évben. Ennek egyik oka, hogy egyes közeli államokban – pl. Csehország – különböző, velünk nem egyeztetett formákban befogadnak jogosításra magyarországi terjesztésre szánt, magyar repertoárt tartalmazó kiadásokat is. A döntő ok mégis a hangfelvétel kiadás piacának tényleges szűkülése, ennek az iparágnak a visszaesése. Ez viszont a „kalózkodásra”, a jogellenes másolás-terjesztés elharapózására vezethető vissza, különösen az illegális internetes felhasználások nyomán. Az internet vált a kereskedelmi célú kalózmásolások fő forrásává.

A hangfelvétel kiadás visszaesése azon is lemérhető, hogy 27 %-kal csökkentek jogdíj bevételeink a magyarországi terjesztésre a hozzájárulásunkkal külföldön központilag jogosított hangfelvétel kiadásokból is.

A hivatásos sokszorosító üzemeknél történő „túlnyomásból” eredő kalózkodást a 2004-ben a magyarországi kiadásokra és a kifejezetten magyarországi terjesztésre szánt egyéb kiadványokra bevezetett hologramos címkével viszont sikerült visszaszorítani. A piac kissé jobban ellenőrizhetővé válásához az is hozzájárult, hogy most már az un. szerzői kiadásokat is ellátjuk ilyen azonosító címkével. Ez a jogszerűen kiadott felvételek mintegy 10 %-át érinti.

Míg a zenés DVD-k jogosítása gyakorlatilag zökkenőmentesen folyt, addig a videomechanikai jogdíj elfogadtatása a filmzenéket illetően nagy ellenállásba ütközött. Az év folyamán próbapereket indítottunk. A magazinok mellékleteként készített átlag havi 700.000 DVD-film és az önállóan megjelentetett DVD-filmek a kalózkodás ellenére is jelentős bevételeket hozhatnak a szerzőknek és zeneműkiadóknak.

Az ún. *üreskazetta*-jogdíjak – vagyis a magáncélú másolásokkal elszenvedett szerzői, előadóművészi és hangfelvétel kiadói veszteségek kiegyenlítésére mintegy húsz éve bevezetett, az üres kép- és hanghordozók árába foglalt jogdíjak - valamennyi jogosult csoport számára növekvő jelentőségűek, hiszen az internetes forrású magán másolások elszívják a levegőt a szerzői vagyoni jogok hagyományos, kereskedelmi értékesítése elől, kiüresítik e jogokat. Ezek a bevételek mégis – a magáncélú másolások most már a filmeket is elérő robbanásszerű terjedése dacára – csak 4 %-kal emelkedtek. Az előző évben az emelkedés – nem utolsó sorban a hordozókra az akkor bevezetett hologramos címke miatt – még 68 % volt.

Az okok itt is sokrétűek. Az Európai Unióhoz való csatlakozás óta nem juthatunk vámadatokhoz a forgalomról. A kötelezettség bejelentési határidejének hibás jogszabályi meghatározása sok esetben a kötelezettség alóli kibúvársra szolgál. Egyre terjed a nem csak a szerzői jogdíj, de a közterhek szempontjából is jogellenes internetes kereskedelem. Az üreskazetta-jogdíj mértéke az Unión belül országonként igen különböző. Azokból az országokban, ahol ez sokkal alacsonyabb, mint Magyarországon (pl. Németország), vagy ahol nincs is, mint Európa három országában (Anglia, Írország, Luxemburg), vagy ahol gyakorlatilag nincs, mert a díj mértékét az ellenőrizhetetlen és zuhanó eladási ár alacsony százalékában határozták meg (pl. Szlovákia), intenzív, az interneten keresztül folytatott reklám hadjáratokkal befolyásolják a magyar piacot és bonyolítanak le itt az előbbieken jellemzett „olcsó” távkereskedelmet. Az Unió több országába szállító nemzetközi vállalatok is erős lobbizásba kezdtek az egyes nemzeti jogszabály alkotóknál a szerzők, előadóművészek és kiadók e jogdíjának eltöröltetése vagy gyakorlati megszüntetése érdekében. Ez a jogdíj nem, amely a nemzeti kulturális támogatások fontos forrása is, az Unió 2004-es bővítése után a legveszélyeztetettebb jogdíjforrássá vált.

Mindezek miatt 2004 nyarára az adathordozók piaca megingott. Ezt igazolják az ARTISJUS hologramos címkével ellátott termékekből származó éves bevételei is: míg az írható DVD jogdíja a vélhető tényleges felhasználásokat jobban követve megduplázódott, az írható CD-k után 7.3%-kal kevesebb jogdíjat fizettek be. A zsugorodó jogszerű adathordozó piacon az ARTISJUS évközi beavatkozásra kényszerült. Az írható DVD-re nézve 33 %-os jogdíj kedvezménnyel támogattuk meg azokat a piaci szereplőket, akik nem halmoztak fel jogdíj hátralékot, akikkel szemben soha nem merült fel a címkével való visszaélés gyanúja és akik a kedvezmény ellenében jogilag kötelező nyilatkozatot tettek arra, hogy nem forgalmazznak feketepiaci forrásból adathordozót. Ezt a fajta kedvezményt az év végéig 27 importőr kapta meg.

Az internetes on-line zenefelhasználás – vagyis az internetes tartalomszolgáltatóknak az a tevékenysége, amikor zeneműveket az interneten úgy tesznek hozzáférhetővé, hogy azokra nézve a hozzáférés (meghallgatás, letöltés) helyét és idejét a nyilvánosság tagjai egyénileg választhatják meg – továbbra is elenyésző jogdíj bevétellel járt. Az első „fizetős” zenei letöltő szolgáltatás ugyanis - az általunk jogosított Origo-Play – Axelero – csak az év második felében indult meg és pedig a hangfelvétel kiadók jogosítási politikája miatt kezdetben csak szerény zenei repertoárral.

Az irodalmi művek internetes közönséghez közvetítésének jogosítását a május elsejével hatályba lépett jogszabály módosítás miatt az ARTISJUS azzal a nappal megszüntette.

A zenei telefon jelzőhang miatti jogdíjak 55%-kal nőttek, de becsléseink ez is egy nagyságrenddel elmarad a tényleges ilyen zenehasználatnak megfelelő mennyiségtől. A közvetített szolgáltatást nyújtó – így a jogsértő tartalom eltávolítására és adatközlésre korlátozott felelősségű GSM

operátorok összességében, tehát nem csak a zenei tartalmat illetően, 12 milliárd forintba becsült emeldíjas forgalmat bonyolítanak le. A zenei tartalom szolgáltatói viszont a legkülönfélébb üzleti technikákkal és a távközlési szabályok hiányosságait kihasználva névtelenül, gyakran az internetes oldal eltávolítás szempontjából is elérhetetlenül használják a zenét.

A magyar internetes és telefonos jelzőhang jogosítási eredményekre döntő kihatással vannak az Európai Unió belüli nemzetközi fejlemények is. Ezeket a 4. részben tárgyaljuk. 2004-ben mindenesetre már megkezdtek az új típusú, a külföldről illetve külföldre nyújtott szolgáltatásokra vonatkozó szerződéseink előkészítését.

Az ARTISJUS 2004-ben a hangfelvétel-, üres hordozó- és internetes kalózkodás ellen saját munkaszervezetével, eszközeivel küzdött. Így például az üres hordozók kereskedelmét ellenőrző helyszíni vizsgálatokat tartottunk, internetes honlapokat ellenőriztünk, értesítési és eltávolítási eljárást kezdeményeztünk. Az ellenőrzött üzletek 13%-ában találtunk hologramos címke nélküli írható CD és DVD lemezeket, de az ilyen kalóz termékek kereskedelme ma már nem a legális termékeket is árusító üzletekben, hanem titkosan, a kábítószer kereskedelemhez hasonló módszerekkel történik. 2004-ben ezért az EJI-vel, a MAHASZ-szal, a HUNGART-tal és FILMJUS-szal együtt a minden fajta jogosítatlan műhasználat elleni küzdelem céljára létrehoztunk egy külön szervezetet, a Szövetség a Szerzői Jogokért Egyesületet (SzSzJ-t). Az SzSzJ – 2005-ben már több tíz milliós költségvetéssel - adatokat gyűjt a jogellenes felhasználásokról a polgári jogi igények érvényesítéséhez, valamint a rendőrség és más hatóságok számára. Külön szakembere megfelelő számítógépi eszközökkel figyel, keresi a jogsértő internetes felhasználásokat is. Az SzSzJ 2005-ben együttműködési szerződést kötött az ASVA-val, a filmelőállítók hasonló célú szervezetével és ilyen szerződéseket fog kötni a rendőrséggel és a vámhatósággal is.

Kapcsolatok a jogosultakkal. A jogdíjak felosztása, kifizetése.

Az ARTISJUS tagcsoportjai 2005 májusában a következő létszámot és arányokat mutatják. Zárójelben a tavalyi adatok láthatók:

Komolyzeneszerzők 172 (180) 14,9 %

Könnyűzeneszerzők és zeneszövegírók 870 (730) 75,1 %

Írók 98 (101) 8,5 %

Zeneműkiadók 18 (16) 1,5 %

Összesen 1162 (1027)

Az ARTISJUS emellett számos jogdíjfajta tekintetében tagság és megbízás nélkül is képviseli a magyar szerzőket és zeneműkiadókat. Az egy- egy évben jogdíjat kapó magyar jogosultak száma mintegy 6000. A műsorok feldolgozása során 2004-ben 1.153 új jogosulti nevet vettünk nyilvántartásba. Szerzőink az év során 7.032 új zeneművüket jelentették be.

A jogdíjfelosztás szabályaiban 2004-re egyetlen érdemi változás volt: július 15-től az egyedileg – gyakorlatilag azonnal – felosztott szórakoztató zenei koncertek esetében alkalmazott jogdíjhatár 30.000 Ft-ról 60.000 Ft-ra nőtt. Fontos gyakorlati változás volt, hogy a televízió műsor szerinti felosztásokban már megjelent az ATV és a VIVA TV teljes műsora is.

A nyilvános előadási és sugárzási jogdíj felosztás 2004-es eredményeképpen az 5.595 belföldi természetes személy jogosult (szerző, jogutód) 10,4 %-a kapott az éves minimálbért (660.000 Ft-ot) meghaladó bruttó (adózás előtti) jogdíjat. A belföldi jogosultak 64.5 %-a 50.000 forintnál kevesebb éves bruttó jogdíjhoz jutott. A felosztás eredményének egyik vonásaként érezhető az egyes kereskedelmi televíziók azon gyakorlatának hatása, hogy műsoraikban tovább nő a háttérzene, szignálzene aránya. Gyakran csak néhány – belső munkatárs – ilyen zenéit használják.

Az említett nyilvános előadási és sugárzási összegekhez még hozzá kell számítani az egyéb jogdíjnevekből kapott (például hangfelvétel) jogdíjakat is, amelyek mintegy 15-20 % további bevételt jelenthetnek a jogosultaknak.

A jogdíjak pontos és igazságos felosztását a szabályzataink szerint működő szerzői bizottságok, a Műfaji Besoroló Bizottság, a Komolyzenei Átdolgozási Bizottság és a Könnyűzenei Átdolgozási Bizottság segítik, ellenőrzik. Néhány jellemző adat: a Komolyzenei Bizottság 60 műből 25-öt fogadott el átdolgozásnak, a Könnyűzenei Bizottságnál ez az arány 82-ből 35 volt, míg a népzene műfajában 78 műből 40-et minősítettek egyéni eredeti vonásokat mutató átdolgozásnak.

A jogdíjak felosztása jelentős technikai-ügyviteli feladat volt, mert ezzel párhuzamosan folyt az ARTISJUS most készülõ egységes számítástechnikai rendszere egyes elemeinek kipróbálása is. (A rendszer egyik részének üzembe állítása időközben már megtörtént.) Növelte viszont a hatékonyságot, hogy az év folyamán elektronikusan, „on-line” elérhetővé vált a jogosultak világnyilvántartása, a svájci jogvédő által kezelt IPI adatbázis. Azóta saját adataink bevitele is „on-line” történik. Végeredményben tovább javult a jogdíjfelosztás minősége: a nyilvános előadási és sugárzási jogdíjak felosztásánál (63.500 előfordult mű, 1,5 millió előfordulás!) az adathiány miatt függő számlára kerülő tételek arányát sikerült két év alatt 12 %-ról 9 %-ra csökkenteni.

Az ARTISJUS a tárgyévben is folytatta ingyenes jogi tanácsadását – sokszor a szerzői jog tárgykörén is túl – szerző tagjainak. Ez vonatkozik a szerzők olyan saját zeneműkiadóira is, amelybe azok a saját zeneművekre vonatkozó egyes vagyoni jogait apportálják. A szerzői kapcsolatok fontos eszköze volt a tagjainkhoz szóló ARTISJUS Hírlevél és a mindenki által elérhető, most megújított internet honlapunk.

Külön szerzői fórumot, személyes találkozót tartottunk a könnyűzenei szerzőkkel, amelyen részletes tájékoztatást adtunk az EU csatlakozás miatt 2004-ben életbe lépett, őket érintő közös jogkezelési változásokról.

Az ARTISJUS-nak 85 belföldi zeneműkiadóval van szerződésben is rendezett kapcsolata, közülük 18 egyesületi tag is. Zeneműkiadóink az év során 10.884 műre vonatkozóan jelentettek be eredeti zeneműkiadói szerződést. A belföldi zeneműkiadók 2004 végén 17.152 külföldi zenei katalógust képviseltek, mint alkiaadó, katalógusonként sok száz, esetleg százezernyi művel. Elektronikus háttér adatbázisunkban, ahová most már a zeneműkiadók és a közös jogkezelők közös szabványa, az ún. CWR2 formátum használatával lehet műveket regisztrálni, több mint egymillió külföldi művet tartunk nyilván. Ezek mintegy 12 %-át 2004-ben jelentették be.

Az ARTISJUS munkaszervezet a nagyobb zeneműkiadókkal évente többször szakmai értekezleteket tart. Ezek tárgya a tömeges adatcsere, a technikai együttműködés valamint a kiadóknak a jogkezelés

módjára vonatkozó igényei. Utóbbiak természetesen a többi jogosulti csoport érdekeire is figyelemmel, a Vezetőség döntései szerint teljesíthetők.

Kapcsolataink a többi magyar közös jogkezelő szervezettel, amelyek a filmek és a képzőművészeti alkotások szerzőit illetve a szomszédos jogi jogosultakat képviselik, jók, kiegyensúlyozottak. E jogosulti kör bizonyos jogdíjait az ARTISJUS szedi be a szerzői jogi törvény vagy az illető közös jogkezelő szervezet felhatalmazása alapján. E jogdíjak mértékéről az ARTISJUS díjszabás megállapítása előtt mindig meg kell egyeznünk. 2004-ben az ARTISJUS az előző évinél 15 %-kal magasabb jogdíjösszeget utalt át e szervezetekhez felosztásra. Az év során megállapodtunk arról is, hogy hogyan kell megosztani a CD-R Data és a DVD-R hordozókból származó üreskazetta-jogdíjakat a hang- illetve képhordozói felosztási arányok alkalmazása szempontjából.

A magyar közös jogkezelő szervezetek együttműködése hagyományosan kiterjed a szerzői jogszabály tervezetek véleményezésére is. 2004-től, a Szövetség a Szerzői Jogokért Egyesület megalakításától kezdve a jogellenes felhasználások elleni küzdelemben az együttműködés szinte napi rendszerességgé vált.

Nemzetközi kapcsolatok

A képviseleti szerződéssel hozzánk kapcsolt 85 külföldi közös jogkezelő társaság közül körülbelül ötvennel rendszeres jogdíj elszámolási, átutalási kapcsolatban vagyunk. A külföldiek közül a nálunk leginkább használt zenei repertoár az amerikai, német, angol, francia, olasz és az osztrák. 2004-ben összesen 21 %-kal több jogdíjat utaltunk ezekhez a társaságokhoz, mint 2003-ban. Azt is figyelembe kell venni, hogy a külföldi művekre érkezett belföldi jogdíjakból igen jelentős összegeket a magyarországi zeneműkiadóknak, mint alkiaadóknak fizetünk ki. Számos egyedi külföldi jogosult (vagyis egyetlen jogvédő társaságban sem tag szerző vagy jogutód) számára is elszámolunk, fizetünk jogdíjakat.

Különösen hatékony a munkakapcsolatunk az amerikai, ausztrál, francia, japán, osztrák, spanyol, svájci, skandináv és szlovák zenei közös jogkezelő társaságokkal. Az ASCAP és a BMI társaságok nálunk tettek munkalátogatást, míg mi az orosz RAO-nál folytattunk szakmai megbeszéléseket. Ez utóbbi találkozón a főigazgató úgy is, mint a CISAC képviselője vett részt.

A közös jogkezelői technikai együttműködésben nagy előrelépés volt, hogy megjelentek a magyar zeneművek a legfontosabbá vált, elektronikusan mindenki által hozzáférhető közös jogkezelői adatbázisban, a WID-ben. A művek az ARTISJUS mint az ISO által akkreditált nemzeti kódkiadó szervezet által kiosztott, világszerte egységes műazonosító kódokat (ISWC - t) is tartalmazzák.

Az ARTISJUS a többoldalú szerzői nemzetközi kapcsolatok több színterén is szerepel. A főigazgatót a CISAC, a szerzői jogvédő (jogkezelő) szervezetek nemzetközi konföderációja 2004-es közgyűlésén a legszűkebb vezető testület, az Igazgatók Tanácsa tagjává választották. Harmadik éve a főigazgató tölti be a CISAC Európai Bizottsága elnöki tisztét. Ugyanő helyettes tagja a hangfelvétel többszörözési zenei jogokat kezelő nemzetközi szervezet, a BIEM Igazgatói Tanácsának is. Az ARTISJUS-t - korábbi megfigyelői státusza után – 2005. január 1-i hatállyal tagjai közé fogadta az Európai Unió belüli szerzői közös jogkezelői szervezetek lobbiszervezete, a GESAC is. Az ARTISJUS vezető jogászát ismét a CISAC Jogi Bizottsága tagjává választották és az EU Bizottsága pedig meghívta a Legfelsőbb Szintű

Szerzői Tanácsadó Szakértői Bizottságába. A Vezetőség egyik tagja, Fábri Péter 2004-ben is elnöke volt a CISAC Írói és Audiovizuális Szerzői Tanácsának.

A CISAC, valamint a CISAC jogi és technikai valamint európai bizottsági rendes ülései mellett 2004-ben számunkra fontos, új típusú találkozás volt az EU új tagállamai közös jogkezelőinek rendezett jogi tematikájú rigai értekezlet. Itt nemcsak az EU közös jogkezelést is érintő jogalkotási kezdeményezéseiről és vizsgálatairól volt szó (irányelv a jogérvényesítésről, tervezetek a szolgáltatásokról, a közös jogkezelésről, vizsgálat az ún. digitális jogkezelés és a közös jogkezelés kapcsolatáról), hanem az EU eddigi versenyjogi gyakorlatáról és annak esetleges kihatásairól is. Az EU Bizottsága és a CISAC közös dublini tudományos konferenciájának a főigazgató volt az egyik előadója.

Az európai uniós tagság első évének fő tapasztalata az ARTISJUS számára: a közös jogkezelés nemzetközi gyakorlata módosul és a rendszer egyes elemei is változnak. Az európai kontinensen felgyorsultak a globalizációs folyamatok és elérték az eddig nemzeti, államonkénti alapon szervezett közös jogkezelést is.

A szolgáltatásokra vonatkozó, az EU Bizottsága által 2004. január 13-án elfogadott irányelv tervezetét, több tagállam kormánya és számos nemzetközi szervezet, köztük a CISAC és a GESAC is erősen kritizálja. A Tervezet egyik alapelve, a származás szerinti ország szabályainak alkalmazása ellentétes az egyezményes nemzetközi szerzői jog elveivel és a közös jogkezelés országonkénti jogszabályi kereteivel is. A közös jogkezelésre vonatkozó irányelv tervezet tárgyában a Bizottság az év végére ígéri a következő tervezetet.

Az EU Bizottsága előtt két versenyjogi eljárás is folyik a CISAC és a BIEM ellen. A Bizottság az időközben hatályát veszített, az on-line felhasználásokra vonatkozó, a közös jogkezelők közötti megállapodások (ún. santiagoi és barcelonai típusú megállapodások) vizsgálata kapcsán megvizsgálja a közös jogkezelők kölcsönös képviseleti szerződéseit is. Ezt az ellenőrzést 2005 elején kiterjesztette az új tagállamok zenei közös jogkezelőinek szerződéseire is.

A közös jogkezelés on-line és zenei telefon jelzőhang európai piacán – az egyablakos jogosítási rendszert kínáló santiagoi és barcelonai megállapodások megszűntével – máris zavar és légtüres tér mutatkozik. Bizonyos közös jogkezelő szervezetek egyenként igyekeznek válaszolni az egyre jobban koncentrálódó piac kihívásaira és a többi közös jogkezelővel szemben egyoldalú lépéseket tesznek. Ezek a lépések az ARTISJUS-t is érintik. A nemzetközi hangfelvétel kiadói vállalkozások üzleti stratégiája akadálya az on-line jogosításnak. A „major” hangfelvétel kiadók ugyanis nem tartalomszolgáltatók akarnak lenni az interneten, hanem szomszédos jogi jogtulajdonosként (az USA-ban ők a copyright alanyai!) diktálni akarják az on-line jogosítások feltételeit, sőt meg akarják szerezni ehhez a szerzői jogok engedélyezési jogát is. Így ők válnának az internetes felhasználás egyetlen kapujává. Évek óta ehhez akarják kötni a hagyományos hangfelvétel kiadásról szó szerződés megkötését a szerzők képviselőivel.

Hasonló, de még erőteljesebb változásokat indított meg a máris oligopol versenyjogi helyzetben lévő négy nemzetközi hangfelvétel kiadó a hangfelvétel többszörözés és terjesztés engedélyezése európai piacán. Nem sikerült megújítani a BIEM és e négy nagy hangfelvétel kiadó nemzetközi szervezete, az IFPI közötti, évekkal ezelőtt lejárt keretszerződést. A legnagyobb európai közös jogkezelők jogdíjcsökkentéssel versengenek a világregpertoár európai hatókörű központi jogosításáért anélkül,

hogy szerződést kötnének, egyeztetnének az érintett területek közös jogkezelőjével, így például az ARTISJUS-szal.

Az EU Bizottság feltételezni látszik, hogy az egységes belső piacon a közös jogkezelőket kötelezni lehet arra, hogy képviseleti jogot adjanak a saját nemzeti repertoár tekintetében akár a saját ország területére is a jogosításra az összes európai közös jogkezelőnek. A Bizottság ezért az európai általános versenyjogi szabályok közös jogkezelésre való alkalmazása érdekében láthatóan különbséget tesz a kizárólagos jogok lényege és a jogok gyakorlása között. Ez teljesen alaptalan, mesterséges különbségtétel. Ha az állam a szerzőknek csak az egyedileg ténylegesen nem gyakorolható jog egyedi gyakorlása és a gazdaságtalan, hatástalan közös jogkezelés közötti választást tudja felajánlani, a kizárólagos jogok kiürülnek, elértéktelenednek. A Berni Uniós Egyezmény tagjai azt vállalták az Egyezmény 36. cikkében, hogy „érvényre juttatják az Egyezmény szabályait”. A szerzői és az előadóművészi közös jogkezelés az európai kontinensen a nemzeti kultúra önfinanszírozója is, így jelentős terhet vesz le a kultúrát támogató állami költségvetésekről. Az említett bizottsági nézeteket, a közös jogkezelők közötti (jogdíjsökkentő) verseny megteremtését sajnos támogatják a közös jogkezelőkben tag nemzetközi zeneműkiadók is (akik egyben a hangfelvétel kiadókkal együtt tagjai a nagy média konserneknek).

Egyes vélemények szerint a közös jogkezelés és így a szerzői jogdíjak letörésére irányuló fenti törekvések az Amerikai Egyesült Államokból erednek az amerikai zene még könnyebb európai terjedése érdekében. A DRM (a félre magyarázott "digitális jogkezelő rendszer") gondolata valamint a szerzői jogokat romboló ún. Creative Commons licenzek ötlete is onnan származik. Míg az USA-ban a zenei szerzői jogok gyakorlása területén összevisszaság uralkodik (lásd az Európába utalt jogdíjak mértékét, a WTO döntését az USA ellen stb.), addig Európában a közös jogkezelők a szerzői jog területiségének dacára a zenében egységes, működő belső piacot hoztak létre. Az EU Bizottsága most ezt látszik támadni, az oligopol monopóliumok javára. A nemzetközi lemezkiadók saját jogait illető jogosítási gyakorlatát senki sem ellenőrzi, az diszkriminatív, nem egy helyen és főleg nem az egységes belső piac egészére szóló. Ellentmondásos, hogy a Bizottság formálisan a közös jogkezelők közötti versenyt ösztönzi, de, ha ez megvalósul, az ahhoz vezet majd, hogy Európában csak 4–5 közös jogkezelő szervezet marad, oligopol monopolhelyzetbe kerülve.

Kapcsolatok a hatóságokkal és a nyilvánossággal. Tudományos munka.

Az ARTISJUS elsődleges hatósági kapcsolata a felügyelő Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumával fennálló viszony. Az Egyesület díjszabásait is az NKÖM miniszter hagyja jóvá. Jogi elemzések készítésében, jogszabály tervezetek véleményezésével és elvi és egy-egy esetre vonatkozó szerzői jogi hatósági megkeresések megválaszolásával együttműködünk más hatóságokkal is, így különösen az Igazságügyi Minisztériummal, a Magyar Szabadalmi Hivatallal és az ORTT-vel. Ilyen munkák tárgya volt 2004-ben például:

- a Szerzői Jogi törvényt végrehajtó kormányrendeletek a könyvtárak, múzeumok szabad felhasználásáról és a reprográfiára szolgáló készülékekről,
- kormányrendelet az elektronikus kereskedelmi jogsértések miatt indított eljárások rendjéről,
- miniszteri rendeletek a tankönyvvé nyilvánításról és a tankönyvellátás rendjéről,
- kormányrendelet a szellemi termékeket érintő vámintézkedésekről,

- az általános forgalmi adó törvény,

- az ún. digitális jogkezelés és a közös jogkezelés kérdéseit tárgyaló igazságügyi minisztériumi bizottság.

2004-ben tovább növekedett a büntető hatóságoktól a jogellenes felhasználások, kereskedelem miatt érkezett szerzői jogi megkeresések száma. A Pénzügyminisztériumtól engedélyt kértünk és kaptunk az egyszerűsített illetékfizetési mód alkalmazására. Az összes közös jogkezelő nevében készített korábbi beadványunkra megérkezett a pénzügyi hatóságoktól az az átfogó ÁFA állásfoglalás, amely végleg tisztázta, hogy az ARTISJUS szolgáltatása ebből a szempontból közvetített szolgáltatás akkor is, ha más közös jogkezelő egyesület vagy járulékosan egyedi jogosult javára jár el.

Szerzői álnév nyilvántartásunkkal, jogutód nyilvántartásunkkal és a nem zenei művek, ill. adataik önkéntes letéti szolgálatával a szerzők, a művek kiadói és egyéb felhasználói és a nagyközönség szolgálatára álltunk. 2004-ben például 94 szerzői álnevet regisztráltunk.

A nyilvánosság számára internetes honlapunkkal folyamatosan, sajtó megkeresések alapján 2004-ben is időről időre tájékoztatást nyújtunk a szerzői jogról, a közös jogkezelésről és az ARTISJUS-ról. Interjúkat, cikkeket adtunk az MTV-nek, a z RTL-nek, a HVG-nek, a Napi Gazdaságnak, a Magyar Hírlapnak, a Piac és Profit-nak és – rendszeresen – az „index.hu” internetes hírszolgáltatónak. Megújult honlapunk külön- külön csoportosítva ajánlja fel az ismereteket egyrészt a szerzőknek, másrészt a művek használóinak és külön a jogkereső nagyközönségnek. Jogi szolgálatunk e-mailen évente mintegy 600 konkrét vagy elvi szakmai választ ad az érdeklődőknek.

A Szerzői Jogi Szakértő Testület (SzJSzT) elnökségében tag az ARTISJUS főigazgatója is. Rajta kívül az Egyesület további négy jogásza tagja az SzJSzT-nek; ez évben valamennyien részt vettek egy vagy több szakértői tanácsban. Ugyan ők tagok a Magyar Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Egyesületben, Magyar Szerzői Jogi Fórumban illetve a vezető jogász a Magyar Szellemi Tulajdonvédelmi Tanácsban.

Munkatársaink – a CISAC mellett - számos bel- és külföldi szerzői jogi szervezet szerzői jogot is érintő szakmai ülésein, nemzetközi konferenciáján vettek részt. Ilyen volt például az osztrák Szerzői Jogi Munkabizottság, a Német-Magyar Jogász Egyesület, az ALAI, egyetemek, könyvtárak, MSZH, MATÁV stb. Ezeken, az év során 17 szerzői jogi szakmai előadást tartottak.

Az ARTISJUS két munkatársa szerzői jogi kézikönyvet jelentetett meg. A főigazgató társszerkesztésével, az ELTE által megjelentetett Boytha György Tanulmánykötetbe pedig az ARTISJUS valamennyi mostani és korábbi jogásza írt tanulmányokat. Ezen kívül e jogászok tollából 2004-ben kilenc magyar, német illetve angol nyelvű szakkikk is megjelent.

Jogászaink tovább tanulták és tanították bel- és külföldön a szerzői jogot. Egyik munkatársunk az Amszterdami Egyetem szerzői jogi tanfolyamán vett részt, egy másik az ALAI nemzetközi szerzői jogi szervezet Tanulmányi Napjain. Az ARTISJUS állandó ügyvéd vezető jogásza az ELTE polgári jogász docense, a beosztott jogászok a budapesti egyetemek szerzői jogi óraadó tanárai.

Terveink

A 2005-re szóló legfontosabb célok:

- i. A szerződés alapján képviselt személyi kör kibővítése további belföldi jogosultakkal és külföldi közös jogkezelő társaságokkal.
- ii. Az ún. az üreskazetta-jogdíjnál legalább a jelenlegi bevételi szint, vagyis a művek értékének megőrzése ..
- iii. A telefon zenei jelzőhang és az internetes on-line piac jogszerűbbé, a közös jogkezelés hatásosabbá tétele a szolgáltatókkal való szorosabb együttműködéssel.
- iv. A magyar művek hangfelvétel kiadása (különösen, ha az magyarországi terjesztésre történik) jogosításának és ellenőrzésének kézben tartása.
- v. A jogérvényesítési irányelv magyar átültetése során annak elérése, hogy eddiginél hatékonyabban lehessen érvényesíteni szerzők jogait.

Mindezek megvalósíthatósága egyre inkább függ a külföldi fejleményektől is. Az európai közös jogkezelő szervezeteknek úrrá kell lenniük azokon a kihívásokon és csábításokon, amelyek az európai versenyjog általános szabályainak rájuk való alkalmazásában, az egymás közötti és a felhasználókkal folyó piaci versenyben és a képviselt jogosulti csoportjaik közötti érdekellentétek formájában várnak rájuk.

Budapest, 2005. május 3.

Dr. Gyertyánfy Péter